Lärarens sida: Bas, text 10, Vikingarnas spår

Faktatextsamtal i grupp · åk 4–9

Vikingarna skrev inga böcker, och det mesta de ristade i trä har ruttnat. Forskarna läser därför spåren i marken, det som skrevs och nya mätningar. En del vet vi, och annat tror forskarna. Texten har ett problem och en lösning, och modellen är Problem och lösning, blad 1. I vecka 5 har två elever i taget jobbkorten från avsnitt 2, och de två som har dem i avsnitt 4 leder hela avsnittet.

Läspasset: de fyra avsnitten	
Textens fråga	Hur kan vi veta något om vikingarna när de inte skrev några böcker, och hur säkert är det vi vet?
Ord före läsningen	källa (spår från förr, ingen vattenkälla) · spår (det som finns kvar, inga fotspår) · troligen (forskarna tror, men vet inte säkert)
1 Inga böcker	Red ut: *”någon sådan bok”*: där en viking berättar · källa: förklaras i texten Lyssna efter: inga böcker · hur de levde Lockar: källan där vatten kommer upp. *”Vilken bok finns inte?”*
2 Trä ruttnar	Red ut: *”vad vikingarna skrev på”*: trä och sten · *”till minne av vem”*: den döde Lyssna efter: runor i trä · har ruttnat · korta texter på sten Lockar: Jarlabankes stenar om sig själv. *”Varför finns så lite av vikingarnas skrift kvar?”* Sambandet: *”Problemet beror på”*: varför det inte finns någon sådan bok Bilden: Pinnen som har ruttnat och runstenen som står kvar
3 Forskarna läser spåren	Red ut: arkeolog, i marginalen · *”En annan sorts”*: ett andra slags spår Lyssna efter: spår i marken · det som skrevs · nya sätt att mäta Lockar: DNA från 442 människor. *”Vilka tre sorters spår läser forskarna?”* Sambandet: *”En lösning är”*: svaret på att skriften saknas Bilden: Siffran 3 vid graven, skatten och nedre raden i Vikingatiden och forskningen
4 Vad vi vet och tror	Red ut: *”for sällan eller aldrig i väg”*: stannade oftast hemma · *”troligen eller kanske”*: inte säkert Lyssna efter: de flesta var bönder · en del tror forskarna · troligen Lockar: krigare som slogs hela tiden. *”När skriver forskarna troligen?”* Sambandet: *”har lett till”*: det som spåren har gett Bilden: Vikingatiden och forskningen, med vikingatiden till vänster och ny kunskap till höger
Om någon frågar	Finns det inga sagor? Jo, men de skrevs ner på Island, tidigast på 1200-talet. Hur många gravar på Birka är utgrävda? Omkring 1 100. Visste ingen förut att det var en kvinna? En benanalys på 1970-talet sa det, men ingen visste säkert att benen hörde till graven. Vem skrev brevet om Lindisfarne? Alcuin, som bodde långt därifrån.

© Niclas Fohlin · niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp

Modellpasset: Problem och lösning för Vikingarnas spår	
Fördjupningen	Red ut: Birka: en handelsplats, i Siffran · *”Det vet vi nu”*: DNA är säkert Lyssna efter: vapen i graven · DNA: en kvinna · krigare är osäkert Lockar: två hästar och spelpjäser. *”Vad vet vi om graven, och vad tror forskarna?”* Sambandet: *”både det vi vet och det forskarna tror”*: resultatet i avsnitt 4
Modellen	Lägg först fram gruppens kedja från vecka 4 och fråga: *”Var skriver vi det någon gör åt problemet?”* Den visar vad som leder till vad, men inte vad någon gör åt problemet. Ta sedan fram Problem och lösning, blad 1. Gruppen lägger fördjupningens post-it-lapp på En lapp till, kallar platsen Graven Bj 581 och drar ett streck till resultatet. Graven är ett exempel på resultatet: att det var en kvinna vet vi, men om hon var krigare är en tolkning.
Orden	problemet är (inga böcker) · beror på (trä ruttnar) · en lösning är (spåren) · har lett till (vet och tror)
Svaret	Lyssna efter: inga böcker, runorna i trä har ruttnat · spår i marken, texter och mätningar · en del vet vi, en del tror forskarna Så kan det låta: *”Vikingarna skrev inga böcker, och runorna i trä har ruttnat. Forskarna läser spåren: fynd, runstenar och DNA. En del vet vi, som att de flesta var bönder, och en del tror forskarna.”*
Rutan	Visste du att: intressant, för svaret håller utan hornen, men rutan visar hur en myt blev till.
Samtala	Var skriver författaren *”vi vet”*, och var *”forskarna tror”*? Varför handlar fördjupningen om graven Bj 581? Ett svar: graven visar båda, för DNA är säkert, men att hon var krigare är en tolkning.

© Niclas Fohlin. Ur Faktatextsamtal i grupp, https://niclasfohlin.se/stodundervisning/faktatextsamtal-i-grupp.